Ч. 235. Львів, Четвер, дня 16. (29.) жовтня 1903. Річник VII.

Передплата
на »РУСЛАНА« виносить:
в Австриї:
на цїлий рік . . . . 20 кор.
на пів року . . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . . 1·70 кор.
За границею:
на цїлий рік . . 16 рублїв або 36 франків
на пів року . . . 8 рублїв або 18 франків
Поодиноке число по 16 сот.

РУСЛАН

»Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.« — З Руслановых псальмів М. Шашкевича.

Виходить у Львові що дня крім неділь і руских сьвят о 5½ год. пополудни.

Редакция, адміністрация і експедиция »Руслана« під ч. 1. ул. Домбровского (Хорунщини). Експедиция місцева в Аґенциї Соколовского в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Рекламациї неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по цїнї 20 с. від стрічки, а в »Надісланім« 40 с. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 30 с. від стрічки.

З руского клюбу.

Клюб руских послів соймових подає сим до відомости, що посли Михайло Ґлїджук і Ксенофонт Охримович з днем нинїшним перестали бути членами руского клюбу соймового.

З руского клюбу соймового, Львів 28. жовтня 1903.

Др. Олесницкий. *О. Богачевский.*

З пересилена в пересиленє.

Відносини на Угорщинї стають вельми критичні. Як звісно з телеґрамів нашим читачам, місия д-ра Люкача розбила ся об проґраму комітету девятьох, а цїсар покликав натомість ґр. Тісу до зложеня нового комітету. Було се несподїванкою по обох боках Литави, бо нїхто не припускав, що цїсар поручить утворенє кабінету личности, яка так мало має прихильників між Мадярами, як Тіса. Але було се конечностию в виду сего, що Угорщина, опанована шовіністичним сепаратизмом, прямо відстрашувала мужів слабшого характеру і невиробленого патріотизму від проби, ставити чоло всемогучій тепер опозициї.

Тому віденьска праса повитала ґр. Тісу вельми прихильно, майже триюмфально, даючи вираз пересьвідченю, що він найде досить енерґії і полїтичної умілости, щоби розоружити опозицию і положити конець пересиленю. В який спосіб хоче ґр. Тіса перевести сю акцию, виходить з заяви, яку він зараз по авдиєнциї у цїсаря оповістив прилюдно: »Я одержав від Єго Величества місию утвореня кабінету серед таких обставин, котрі просто наказували обняти ту місию, щоби Корона і край не позістали в тій сумній стадиї наших справ публичних без одвічального правительства. Проґрама, яку правительство предложить в стоячій на порядку дневнім справі військовій, не потребує великих і значних змін в виду дотеперішних однодушних ухвал комітету девятьох. Дотичну свою заяву предложу як найскорше комітетови девятьох а рівночасно прошу, щоби містячі ся в нїй зміни разом з первісним текстом ухвал комітету девятьох були предложені конференциї партийній. В той спосіб буде міг кождий виробити собі вірний образ значіня тих модифікаций, потрібних до того, щоби з посеред партиї лїберальної можна утворити правительство а край вибавити з небезпечности анархії і конфлїктів. Маю надію, що предложена проґрама зможе успокоїти край і спонукати опозицию до ухваленя незміненого континґенту рекрутів і провізориї буджетової. В першій лїнії буду старати ся осягнути ту цїль в мирній дорозї. Лиш коли би становище опозициї зробило борбу необхідною, то я би перевів єї конституцийним оружием, даючим погодити ся з духом парляментаризму«.

Кінцева грізьба дала нагоду угорскій опозициї до завзятих напастий на нового премієра. Але також і часть лїберальної партиї приняла номінацию ґр. Тіси скептично, тілько старші лїберали і хорвацкі посли заявили ся рішучими єго приклонниками

На вчерашнім засїданю »комітету девятьох«, в якім приняв участь ґр. Тіса, виявило ся, що єго військова проґрама ріжнить ся в богато точках з проґрамою »девятьох«. Іменно що-до військових шкіл і концесий, які вже мали приречи б. презес мінїстрів Сель і мінїстер гонведів Феєрварі, проґрама Тіси занимає відмовне становиско. Ґр. Апоні вийшов серед нарад, не дожидаючи кінця, а відтак комітет »девятьох« ухвалив удержати свою попередну військову проґраму і представити єго на нинїшнім засїданю лїберальної партиї. Се може дати причину до цїлковитого роздїлу лїберальної партиї.

В виду сего положенє ґр. Тіси є зараз від початку дуже трудне, а пересиленє можна вважати ще не покінченим і привернене нормальних відносин в Угорщинї ще не конче близьким. Однак на разї нема причини сумнївати ся в корисне полагодженє ґр. Тісого теперішної тяжкої ситуациї.

Промови посла д-ра Олесницкого

на засїданю кр. сойму з дня 14. жовтня с. р. при розправі над звітом шкільної комісиї.

(Дальше).

Я не приписую в тій мірі як справозданє комісиї шкільної, того значіня до резолюциї 8., щоби она могла злому цїлком конець положити, щоби in radice вилїчила то зло тепер істнуюче, однак дуже богато може в тім напрямі доброго зробити, дуже велику поміч може принести.

Прошу Панів, як тепер під тим зглядом виглядає становиско виховання публичного? Тепер молодий хлопець, ученик 4, 5. або 6. класи ґімназияльної тодї, коли приходить до фізичної дозрілости, як приходить на него той час зміни під зглядом фізичним і моральним, учить ся о ріжних річах, учить ся о устрою суспільних орґанїзмів старої Грециї, старої Персиї, старого Египту, але рівночасно не знає устрою власного тїла, власного орґанїзму. Того всего єго не учать; а єсли учать, то так делїкатно, так дуже все оминають, щоби борони Боже не відкрити ученикови того, щоби власним переконанєм міг дійти до пізнаня неоспоримих правдї консеквенций в своїм поступованю.

Треба ученикови показати, що є перед ним, що дїє ся в нїм після засад розумної педаґоґії. Длятого уважав бим за річ дуже пожадану єсли би при кождій ґімназиї була заведена одна посада д-ра медицини, яко учителя ґіґієни, щоби ґіґієна була обовязковим предметом науки, і щоби сей учитель був рівночасно лїкарем закладовим, котрий мав би ex catedra і поза школою з молодїжию стикати ся і давати єї пораду і поміч. Думаю, що такий стан запобіг би під многими зглядами тим наслїдкам, на котрі мав я честь звернути увагу Панів.

Міг би хтось сказати: Се буде надзвичайно великий тягар для шкільного буджету, але мої Панове, чи ми маємо на здоровлю нашої молодїжи ощаджати? Я бим за кождого д-ра медицини і професора ґіґієни в школї віддав одного професора фільольоґії (*Брава і оплески*).

Правда, є надзвичайно важна річ, щоби молодий чоловік знав всї аористи, перфекта і супіна, правда, що то є дуже важне для єго будучого житя, але також важна річ є, а може і ще важнїйша, щоби молодїж була здорова, щоби виховала здорове поколїнє, котре би стверджило засаду: in corpore sano mens sama« (*Брава і оплески*).

Приходжу до дальших уваг загальних. Одна з хиб нашого шкільництва середного є та, з котрої з причин може легко зрозумілих а принайменше з причин, котрі легко догадати ся можна, не знаходимо в нашім справозданю. Іменно є се справа научаня язика нїмецкого в наших школах середних. Ся справа може несимпатична, може не популярна, але тут о популярність менї не розходить ся.

Се є тепер під певним зглядом предмет дражливий, о котрім говорить ся инакше в парляментї а инакше так в 4 очи. (*Голоси: То є* malum necessarium). Я не маю причини до дражливости на тій точцї і скажу без жепади, що під зглядом язика нїмецкого наші школи середні видають страшно уємні вислїди. Тепер молодїж наша, як вийшла з шкіл середних, не вміє листу по нїмецки написати анї навіть в найпростшій формі конверсацию по нїмецки повести. А се є зле для цїлого загалу і некорисне для цїлого краю. Знаємо прецїнь, що в нашій державі всї центральні уряди є нїмецкі, і хто хоче там щось зробити, все мусить знати нїмецкий язик.

Іду дальше. Ми прецїнь тепер не мешкаємо в краю замкненім стїнами або якимсь хіньским муром, але в міру того, як в краю підносить ся промисл і торговля, край наш входить в контакт з иншими провінциями держави і иншими краями. На тій точцї наш молодий чоловік, чи скінчив він ґімназию польску чи руску, є упослїджений, є калїка (*Голоси: так є*), а калїцтво то приносить шкоду не лиш єму, але і цїлому краєви.

Прошу панів, єсли навіть станемо на тім становиску, на котрім стоїть більшість сеї палати, т. є на становиску антаґонїзму і борби з ґерманїзмом, то прецїнь не можна в тій борбі з ворогом позбувати ся того оружя, яким є знанє язика ворога. Не вільно прецїнь позбувати ся оружя і ставати против ворога, котрий має знамениту арматуру і є добре узброєний.

Правда, панове з лївої сторони сеї палати могли би кинути оклик, який я читав в дневниках: Нам не треба нїмецкого язика, бо буде wyodrębnienie так, що Нїмцїв анї знати, анї на них дивити ся не будемо.

Я не маю кваліфікациї римского авґура або пророка, щоби сказати, яка буде будучність, але можу сказати тим панам, котрі є за wyodrębnieniem, що они власне в тій борбі о wyodrębnienie потребують того язика нїмецкого, а голосячи такі оклики, продають шкіру на медведю і не тямлять на пословицю, що заким сонце зійде, роса очи виїсть. Знати язик противника є великим оружем в борбі з противником.

А коли ще зважимо, що язик нїмецкий є язиком в парляментї, є язиком урядовим всїх властий центральних, то не можу зрозуміти, як можна тут у нас щось зробити для суспільности, не знаючи язика нїмецкого. І длятого позволю собі поставити одну з перших ре-

золюций, котрих я цілий ряд представлю (*читає*):

»Взиває ся ц. к. Правительство, щоби обдумало і перевело средства в цїли успішнїйшої науки язика нїмецкого в школах середних«.

Не єсьм фаховий чоловік, педаґоґ, абим висказав, як то зробити, але досьвіди здобуті поучають мене о кількох таких средствах. Іменно не жиючий вже член сеї Вис. Палати, фаховий педаґоґ, бл. п. проф. Солєский, перед кількома лїтами проєктував, щоби в першій клясї середної школи не розпочинати язиків клясичних, а лише поглубити науку язика нїмецкого, а клясичну фільольоґію доперва учити пізнїйше, коли відомости з науки язика нїмецкого будуть уґрунтовані. Другий проєкт, з правої сторони Вис. Палати був, щоби у всїх школах середних в кождій клясї один предмет викладати в нїмецкім язицї, крім язика нїмецкого яко предмету обовязкового. Я не єсьм фаховий, лишаю то чинникам компетентним, але яко горожанин краю і заступник народа руского, мушу ствердити, що акция і поправа в тім напрямі є потрібна і пожадана.

Поважані панове! Справозданє ради шкільної краєвої констатує переповненє і в резолюциї III. жадає, щоби Правительство в міру прибутку сил учительских закладало нові школи середні. Лаконїчна стилїзация сеї резолюциї потребує осьвітленя. Безперечно, ґімназиї, школи середні взагалї є переповнені — але переповнені є специяльно також ґімназиї рускі.

Сего року в 3 цїлих і одній неповній руских ґімназиях є 2.526 учеників, а крім того рускої молодїжи в школах середних польских і нїмецких є 2.284. Читаю в справозданю комісиї шкільної, що після засад педаґоґічних треба брати 400 учеників на одну школу середну. Єсли би ми принимали ту засаду, то би треба для числа рускої молодїжи не $3^1/_2$ але 6 ґімназий, а щоби дати можність і тій молодїжи рускій, котра учащає до польских і нїмецких ґімназий, учити ся по руски, то треба би було засновати ще 12 дальших руских ґімназий, так, щоби була дана рускій молодїжи можність учити ся по руски — котрого то права народного молодїж руска тепер є позбавлена.

Те право оперте є на основі закона державного, запевняючого кождому народови можність, що єго молодїж буде могла в єго язицї поберати образованє. І то право, що-до польскої молодїжи є консеквентно переведене; з того жерела конституцийних прав она бере повними пригорщами, нема анї одного міста більшого, де би не було ґімназиї польскої — а на відворот нема анї одного міста, де би польска молодїж мусїла учити ся по руски. Так се управленє конституцийне є в практицї переведене.

(Дальше буде).

Краєвий сойм.

По відчитаню спису петиций, пос. Богачевский вніс чотири інтерпеляциї в поменших справах. Відтак всї рускі посли вийшли ґреміяльно з салї. Сойм питлював дальше справи, зовсїм без дискусиї і ухвалив ряд резолюций в справі піднесеня годівлї худоби разом з дотичними субвенциями, в справі основаня низшої рільничої школи в Ряшеві і розширеня садівничого заведеня в Залїщиках; при принятю справозданя з рільничої школи в Дублянах ухвалено також ряд резолюций.

Дальше ухвалено закон в справі будови водних доріг. По ухваленю прелїмінаря пропінацийного фонду, полагоджено ряд петиций в учительских і шкільних справах, а іменно уменшенє престаций шкільних деяким громадам. Тут пос. Стапіньский жадав якоїсь норми в удїлюваню тих звільнень, бо їх дістають часом богаті громади, а бідні мусять платити. Однак се був голос во пустини. Потім принято без дискусиї справозданє зі скарбківскої фондациї за лїта 1900 і 1901; ухвалено резолюцию що-до хибних салїнарних урядженъ; візвано правительство о виданє закона що-до увільненя від ґрунтового податку добровільно залїснених обшарів, а відтак приступлено до відложеної верифікациї вибору пос. Країньского в Сокали. Кс. Стояловский зажадав, щоби відложити верифікацию з причини неприсутности руских послів, однак соймова більшість не згодила ся на се і признала важність вибору.

Опісля принято на край сплату позички Закованого на водопроводи і приступлено до буджетової дискусиї. Маршалок заряджує одну загальну розправу над прелїмінарями з р. 1903 і 1904, а відтак заповідає над кождою рубриксю 1903 р. отворенє ґенеральної розправи. Референтом є Абрагамович.

Перший пос. Романович забрав голос і вказуючи на зріст буджету при майже незмінених додатках, пригадав, що в р. 1905 ті додатки збільшать ся, бо прийдуть великі інвестициї, як водні дороги і др. Се дає бесїдникови підставу до розвиненя в соймі прапора вилученя Галичини від Австриї. Заповідає, що вшехпольске демократичне сторонництво підойме сю справу в соймі, як вже дало ініциятиву до того поза соймом, а то в цїли опозициї против віденьскої анархії (!) (брава і оплески Поляків).

Відтак заняв слово пос. Олесницкий. Сю знамениту промову подамо в цїлости; тепер задля єї великої ваги зберемо коротко єї головні точки. Передовсїм бесїдник зазначує, що буде говорив против буджету з огляду на полїтичне становиско Русинів. Буджет накладає тілько тягари на них, а не приносить жадних користий; противно єго позициї звертають ся против екзистенциї руского народа. Не рівноправність, але гельотизм є участию руского населеня; рускі посли мимо всего того бажали супокійної, реальної працї і тому вступили до сойму, хотяй суспільність накликувала їх до абстиненциї вже хоть би задля способу переведеня виборів до державної ради 1900 р. і до сойму 1901 р. Рускі посли ставили жаданя більше чим умірковані, але польска більшість навіть не заховувала позорів приличности. Всї рускі внесеня перепали, навіть в справі запомог для потерпівшого населеня від живлевих нещасть. Так само погребано проєкт виборчої реформи. Але прийде час, коли задрожать мури сего сойму і тодї будете мусїли дати нараз більше, чим жадаємо нинї. Про станиславівску ґімназию бесїдник застерігає собі говорити, коли ся справа прийде на дненний порядок. Але тут зазначує з натиском, що несправедливим є само право, яке Русинів в таких справах чинить зависимими від децизиї сойму. Русини повинні самі про себе рішати в справах, що їх дотичать.

Зверифіковано тут — казав дальше посол Олесницкий — неважний вибів. Але се не вільно соймови, бо він тут сповняє місию найвисшого трибуналу, тож повинен на бік відкинути всякі симпатиї і антипатиї, всякі побічні згляди. Одним словом, на кождім кроцї несправедливість і насильство більшости. А що ми зискали в сїй сесиї? Дали нам бюра посередництва працї, против яких протестував і протестує мілїоновий народ, бо видить в тім поневоленє своєї робучої сили. На вступі сесиї запевнював нас п. намісник, що буде стояти на становиску права і справедливости. Наче на доказ сего відозвав ся він перший раз намісник по руски. Приймаємо сї запевненя з вдоволенєм, але жадаємо, щоби справдї на дїлї перевів свою заповідь, бо дотепер ми бачили тілько анархію. Руский нарід не має анї конституцийних, анї личних прав. За руске слово у нас бють Русинів. Руский селянин став невільником, а для властий вважає ся заслугою скривдити Русина.

Нехайжеж намісник усуне сей стан анархії в інтересї монархії, щоби руский нарід не пхали до полїтики розпуки; за се спаде також і на польский нарід осуд історії.

Від двох лїт зайшла рішуча зміна в поглядах польскої суспільности. Намагають ся підорвати екзистенцию руского народа. Закули єго полїтично, привернули панщину на єго робучий люд, кровю заляли виборчі мандати, прогнали у степи Канади та в бразилїйскі гори. Зробили єго париясом, щоби на єго карках поставити підвалини польского Піємонту. Але у руского льва, хотяй й закрованого, є ще велика сила, хотяй і дрімуча. Тому до тепер поводжено ся з ним обережно. Але від двох лїт поплила вшехпольска струя, а єї найблизшим ідеалом є вилученє Галичини, щоби в нїй завести екстермі-

---

45 *В. Вересаєв.*

ЗАПИСКИ ЛЇКАРЯ.

Переклала Маруся Полтавка.

(Дальше).

Возьмім, дальше, взагалї заразливі недуги. В відношеню до тих з недух, які періодично виступають в певній місцевости і певного народу, людський орґанїзм оказуєть ся без порівнаня більше відпорним, як в відношеню до недуг, доси — незвісних. Скарлятина посеред дикарів відразу кладе в домовину половину населеня. В Полїнезиї багато тубильцїв знищено оружем, але ще більше »білою недугою« (сухотами).

— Хто убив твого батька? Хто убив твою матїр?

— Біла недуга!

Полїнезийска жінка, що вступає в звязь з білим чоловіком, завсїгди падає жертвою сухіт. Але мало того, вона заражує і своїх полюбовників з тубильцїв. Коли Австралїєць кілька день проведе в европейскому місточку Новій Голяндиї, то заражуєть ся сухотами (Кшивіцкий). На Европейцїв в свою чергу так само згубно впливають малярия, жовта пропасниця, зворотникова червінка. Щож вийде, коли кожда заразлива недуга буде знищена в самім зародку? Кожда з них стане для людий цїлком чужою і без охорони медицини вбивати ме їх майже напевно.

І от, вислїдом такого стану річи, — буде повна залежність людий від медицини, без якої вони не в силї будуть зробити нї кроку. Недавно в одній статиї про задачу медицини, я стрінув такі уваги: »Захистити орґанїзм від тої ріжнородної маси отруй, які безперервно вносять в нього мікроби, можна би лише тодї, колиб винайдено один загальний антитоксин для отруй, які видїляють усї роди мікробів. При таких умовах, ми могли-б що дня вводити в орґанїзм означену скількість протиотруйного средства і тим запобігати шкідному впливови отруй, які щоденно вносять в него мікроби. Але тепер нема, на жаль, найменшої основи до таких р о ж е в и х н а д ї й“.

Алеж се було би страшне! Що дня встаючи, треба би втрискувати собі під шкіру порцию унїверсального антикоксина; а коли забув ти се зробити, — погибай, тому, що з відвиклим від самодїльности орґанїзмом легко справить ся перша дрібна бактерия.

Гіґієна рекомендує, не ставити у спальнї ліжка між вікном а печию, бо сплячий чоловік находить ся в струї воздуха, що йде від холодних віконних шибок, до нагрітої печі, а се може викликати простуду. Та сама гіґієна радить не робити зимою на холоднім воздусї тяжкої працї, бо при глубокім вдиханню дуже охолоджують ся легкі, а се може викликати простуду. Але чому не простуджуєть ся ворона, що спить під холодним осїнним вітром, чому не простуджуєть ся олень, що шалено біжить по тундрі при 30° морозу? Оленї і ворони, що простуджувались, погибали і таким способом очистили свої роди від неприспособлених одиниць, а ми не маємо права для добра роду посьвячувати людий слабих? Зовсїм справедливо! Алеж в тім то й задача медицини, щоби зробити сих слабих людий сильними; а вона натомість дужих людий робить слабими і стремить до того, щоби усїх людий повернути у мізерні, безпомічні єства, які без медицини не могли би обійти ся.

На велике щастє, в науцї за останний час починають поміщатись нові дороги, які обіцюють в будуччинї багато відрадного. В сьому відношенню варті найбільшої уваги проби штучного увідпорнювання людий. Ще не вповнї доведено, але дуже можливо, що сама суть єго дїланя містить ся у вправі і у привченню сил орґанїзму до самостійної боротьби з отруями й мікробами, які вривають ся в нього. Коли се дїйсно так, то ми маємо тут до дїла з великим переворотом в самих основах медицини; місто того, щоби квапитись, вигнати з нього вже вкорінену недугу, медицина робити ме з чоловіка борця, який сам зуміє справлятись з небезпечностями, що йому загрожують. Отже між иншим, приклад того, яким способом медицина, без усяких жертв зі слабих одиниць могла би поставити культур-

нацийну акцию на пруский взір. Давні політики і провідники пішли в кут, а Вшехполяки підбурили весь польский загал до солідарности против Русинів. Вшехпольский »вєц народови«, промова Ґломбіньского в парляменті, злет Соколів у Львові — се все нечувані провокациї руского народу.

Вилученє Галичини, яке найшло свій вираз в ось що відчитанім манїфестї пос. Романовичом, є шкідливе з огляду на державні інтереси Австриї і недопустиме з огляду на другий нарід, який замешкує Галичину, а який супротивить ся сему змаганю і стане неподільно під одним прапором, щоби до решти не дати себе загребати і ограбити з останків тої свободи, яку посїдаємо завдяки Австриї.

Є немов то поле, як кажете — кінчив свою промову пос. Олесницкий — на якім ми могли-б іти згідно побіч себе: економічне поле. З нашої сторони не бракувало проявів, які доказували, що коли схочете, то ми з вами підемо в тій справі згідно. Але на економічнім поли ви управляєте полїтику польского шовінїзму. Все ставите на ґрунтї польскої ексклюзивности, Русини не мають приступу до нїчого. На 34 членів промислової комісиї є тільки один Русин, так що Русини навіть не знають про істнованє сеї комісиї. Віча для підпираня краєвого промислу відбувають ся під польскою, шовінїстичною фірмою. Кажете, що все, що краєве, то польске, а Русинам зась до сего. До тепер ви переходили мовчки до порядку на кождім поли краєвої полїтики над рускою квестиєю. Але тепер руска квестия буде відзивати ся сто разів сильнїйше, чим передтим і від сеї сесиї она прибере инші форми і не зломите єї нї силою нї насильствами, анї не перейдете над нею до порядку мовчанкою та іґнорованєм. (Оплески на руских лавах).

На сїм маршалок замкнув засїданє о год. 3·25, назначуючи вечірне на год. 8. вечером.

На вечірнім засїданю, в дальшім ходї буджетової дискусиї заняв перший слово епископ кс. Пельчар і в довшій бесїдї порушив кількома реченями всї справи, які тільки були і могли би бути предметом соймових нарад. Довше задержав ся бесїдник тільки на квестиї конкордату, твердячи, впрочім несправедливо, що руске духовеньство управляє душехвацтво на некористь польского елєменту. Бесїдник признає, що лучають ся факти »відплати« і з польскої сторони, але дїє ся се немов то в меншій мірі. Дальше говорить про »рускон ненавісць« і потребу суворого надзору над рускими ґімназиями. Яркими, але неправдивими словами малює небезпечність для Унїї на Руси і порівнує оба народи польский і руский до подружя, яке Бог звязав на вічні часи. По нїм промовляли ще пп. Стояловский, Цєньский, Яблоньский і Малаховский, після чого маршалох замкнув засїданє о год. 1. по півночи. Слїдуюче засїданє нинї о год. 10. рано.

— ВІД АДМІНІСТРАЦИЇ. При зміні місяця просимо наших Вп. Передплатників о скоре відновленє передплати, зглядно о вирівнанє залеглостий, та о приєднуванє нам нових передплатників.

Новим передплатникам вишлемо даром, о скілько запас вистане, всї попередні числа з фейлєтоном »Записки лїкаря«.

На грошевих переказах просимо дуже читко виписувати адресу: »Адміністрация часописи Руслан«.

Новинки.

— Календар. В четвер: руско-кат. Льонгина сотн.; рим.-кат. Наркиза еп. — В пятницю: руско-кат. Андрея; рим.-кат. Клявдия.

— Сецесия руских послів з сойму, в виду цїлковитого знехтованя потреб і жадань руского народа, стала вже катеґоричною неминучостию і не є для нїкого тайною. Słowo polskie хоче як звичайно, ложно представити справу так, немов би рускі посли уступали з сойму під напором терору рускої молодїжи, яка ухвалила немов то десь там, на якімсь тайнім засїданю побити послів. Є се очивидна незручна лож вшехпольскої крутїйки. Дальше доносить сей орґан, що о. митрополит Шептицкий попращав ся вже вчера остентацийно з намісником і маршалком, та з деякими послами, маючи намір прилучити ся до сепесиї і не брати дальшої участи в соймових нарадах. Остати в соймі мали би тільки Глїджук, Мандичевский і Охримович. Але вже нинї стало звісно, що пос. Глиджук »занедужав« і більше не явить ся, а чей же може і о. Мандичевский хоть раз »занедужає« в пору, як се часто у него буває підчас соймових і парляментарних сесий. Щож до пос. Охримовича, то він, як низший, нестабілїзований урядник намісництва, є такою зависимою фіґурою, що коли навіть остане ся в соймі, буде вельми малою потїхою для польских шовінїстів. Впрочім — як сьвідчить комунїкат з руского клюбу, надісланий нам в послїдній хвилї — з пп. Глїджуком і Охримовичем вже справа полагоджена, а Мандичевский зовсїм не належав до руского клюбу, отже єго становиско не вплине совсїм на вагу акциї руских послів, репрезентованих руским клюбом.

— З Тов-а »Просьвіта«. Всч. о. парохів просимо ласкаво припильнувати, аби читальнї »Просьвіти« виповнили як найскорше вислані їм блянкети на річні справозданя з дїяльности Читалень. Передовсїм звертаємо увагу на точне виготовленє згаданих справоздань з узглядненєм примітки на другій сторонї блянкету. В надії, що Всч. о. Парохи заощадять нам урґенсів, получених з коштами — остаємо з поважанєм — *Канцелярия „Просьвіти“*. (Прочі рускі часописи просимо о повторенє сеї відозви.)

— З Олеська. Загальні збори господарского Товариства »Сельский Господар« відбудуть ся в Олеську дня 5. падолиста (в четвер перед св. Димитрієм) 1903 р. о год. 11. перед полуднем в домі (гостинници) Мозеса Рапапорта. Порядок зборів ось який: 1) Відкритє зборів предсїдателем Товариства; 2) справозданє Видїлу (секретаря і касиєра) з єго дїяльности за рік адміністрацийний 190²/₃ і дискусия над ним; 3) реферат: а) про ветеринарию взагалї і б) про домову ветеринарию; дискусия над тими рефератами; 4) зміна деяких §§-ів статута Товариства; 5) внесеня членів; 6) вильосованє деяких предметів поміж членів Товариства; 7) розданє щеп поміж членів Товариства; 8) евентуально при сприяючий погодї і при догідній хвили: оглядане членами садівничої шкілки Товариства. — *Від Видїлу Товариства „Сельский Господар“ в Олеську.*

— Артистично-викладова секция „Народного Дому“ в Коломиї повідомляє, що в недїлю дня 1. падолиста розкаже Вп. др. Лесь Кульчицкий »Про сьвято Котляревского в Полтаві«, а Вп. Ярослав Весоловский пояснить сьвітляні образцї, представляючі сцени з писань Котляревского. Початок точно о 6. год. вечером. Вступ для інтелїґенциї 20 сот. від особи, для міщан і селян 10 сот.

— З Коломиї доносять нам: На загальних зборах філїї Руского Товариства педаґоґічного в Коломиї дня 25. с. м. вибрано головою до Видїлу: о. Н. Гриньовского, членами Видїлу: п. Григория Кульчицкого, п-ю Наталю Кобриньску, п. Теодора Рибака, п. Евгена Кульчицкого, п. Леонтия Кузьму і п. Івана Грицишина.

— Із Стрия. »Міщаньска Бесїда« в Стрию устроює в суботу дня 7. падолиста в сали »Народного Дому« вечерок з танцями. Початок о 8. год. вечером. Стрій сьвяточний. Вступ лише за оказанєм запрошеня.

— Пожарну філїю „Сокола“ в Доброводах, збаразкого повіта, засновано на статутах „Сокола“ у Львові. Намісництво затвердило вже статут.

— Вісти з півн. Америки. (За амер. »Свободою«.) З рамени Ради духовної одержали посади отсї новоприбувші сьвященики з Галичини: О. Лев Левицкий в Mahanoy City, Pa.; о. Йосиф Чаплиньский в St. Louis, Mo.; о. Іван Велигорский в Syrakusy N. J.

Дня 10. с. м. приїхав до Спол. Держав о. Василь Гривняк з Нараєва в Галичинї і обійме одну з тамошних парохій.

Русини в Buffalo N. J. купили ґрунт під будову церкви за 1.200 долярів (6.000 К).

В E. Houston St. в Новім Йорку заснувало ся товариство »Запороска Січ«.

В січни 1904 має відбути ся в Канадї велике народне руске віче в справах церкви і в других важних справах.

В Вінїпеґу в Канадї будують нову церкву. В тім містї має почати виходити нова руска часопись »Воля«.

Амер. »Свобода« оголошує відозву комітету будови руского театру у Львові.

— Дефравдация в Скалї. З Чорткова доносять, що до тамошної дирекциї скарбу війшло донесенє про дефравдацию в цловім урядї в Скалї, а управитель сего уряду, Пеціна, застрілив ся.

— »Анбінди« і »шпанґи« знесені. Дневник військових розпоряджень оголошує цїсарске рішенє, яким зносить ся з д. 15. с. м. військову кару дисциплїнарну »шпанґ« і привязуваня до стовпа. В надзвичайних случаях можна примінювати сї кари, а спосіб їх примінюваня описаний в окремім розпорядженю.

— З судової салї. Перед трибуналом присяжних судиїв у Львові відбула ся онодї розправа проти Федька Поторейка з Гребінців, обжалованого о убійство Олекси Лахмана. Поторейко в суперечцї ударив Лахмана сапою в голову так, що Лахман помер другого дня. Обжалований признав ся до злочину, але оправдував ся нетверезим станом. По переслуханю сьвідків трибунал засудив Поторейку на один рік тяжкої вязницї.

— Пискова і ратична пошесть. Намісництво видало розпорядженє в справі пошести пискової і ратичної в отсих повітах: Косів, Долина, Горлицї, Ясло, Лїско, Перемишляни, Стрий і Турка. В названих повітах утворено пошестні райони і замкнено їх для вивозу і привозу рогатої худоби і безрог. В тих повітах не вільно також відбувати торгів і вистав худоби, не вільно єї ладувати на зелїзницї. Вивіз худоби з сусїдних повітів дозволений лише за окремим дозволом намісництва.

Памятаймо на Товариство запомоги церков імени св. Петра у св. Юра у Львові і вступаймо громадно в єго члени. — Членьска вкладка виносить: 1 К від особи а 5 К від церкви, громади, брацтва, товариства і т. п. річно і 1 К вписового одноразово.

Посмертні † оповістки.

— Емилїя Мелянїя з Лопатиньских **Шепарович,** вдова по бл. п. Фавстї Шепаровичу, пароху в Чернолїзцях, заосмотрена св. Тайнами упокоїла

ного чоловіка на тій степени, на якій, завдяки природному доборови, станули дикарі, але коштом великих жертв.

Чого нема сьогодня, те буде завтра; наука містить у собі богато невиявленої сили — якої ще й вона сама не пізнала і ми маємо право сподїватись, що наука будучности найде ще неодин спосіб, яким вона зуміє осягнути те саме, що в природї осягаєть ся природним добором — але осягати при помочи повного погодженя інтересів одиницї і роду.

О скільки се їй удасть ся і до яких границь — ми не можем вгадувати наперед. Але задач перед сею справжньою антропотехнїкою стоїть дуже богато — задач широких і трудних, може нерозвязаних, але всеж таких, що навязливо домагають ся розвязки.

»Усе є совершенним, що виходить з рук природи«. Ся теза Руссо вже давно й безповоротно опрокинена, між иншим і відносно людий. Чоловік, захоплений теперішним часом в певнім періодї своєї еволюциї з масою всїяких хиб, нерозвитків і переживань: він немов би вихоплений з лябораториї природи, в самий розгар процесу свого формованя, недоробленим і невивершеним. Так, напр. груба кишка починаєть ся в нас короткою »слїпою кишкою«; колись в наших зоольоґічних предків вона уявляла з себе великий і необхідний орґан, як в сучасних травожерних зьвірят. Тепер орґан сей нам зовсїм не потрібний, але він не щез, а переродив ся в довгий, вузкий, черваковатий відросток, який висить як придаток на слїпій кишцї. Він не лише непотрібний — він для нас шкідливий; кісточки й насїнє, що йдуть у харчевій кишцї, легко задержують ся в нїм і викликують тяжке, часто смертельне для чоловіка запаленє черваковатого відростка.

Дальше, орґани чоловіка і їх розміщенє ще й доси не примінились до вертикальної постави чоловіка. Треба собі ясно уявити, як різко при тій поставі мусїли були перемінитись напрям і сила давленя на ріжні орґани і тодї легко буде зрозуміти, що приноровитись до сеї нової постави чоловіка орґанам цїлком не так то легко. Не перечислюючи усїх, залежних від сього недосконалостий, вкажу на одну з найважнїйших: Мало що не половина усїх жіночих недуг залежить від змін в положеню матицї; між тим богато з сих змін зовсїм не мало би місця, — а які повстали-б, вилїчувались би значно лекше, колиб жінка ходила рачки; навіть, як тимчасове средство, запропоноване Маріон-Сімсом »колїнно-ліктева« постава жінки відграє в ґінекольоґії і акушерстві незаміниму ролю; деякі ґінекольоґи признають відкритє Маріон-Сімса »поворотною точкою в історії ґінекольоґії«.

(Дальше буде).

ся по довгій і тяжкій недузї в 64. роцї житя дня 26. жовтня с. р. в Коломиї. — Покійна була одною з тих рідких женщин, що в любови до своїх дїтий набирають сил до борби з тяжкою сирітскою долею. Оставши молодою вдовою з шестеро незаосмотреними, малолїтними дїтьми, своєю невсипущою працею і повним любови, умілим веденєм дїтий, довела їх всїх до гарних становиск і на старости своїх лїт могла з потїхою глядїти не забезпечену долю своїх дїтий і внуків, які окружали єї великою любовю і почестию, не як лише для матери, але як для мученицї незавидної вдовиної долї. Пером їй земля і честь памяти от рода в род!

— **Мария** з Кучиньских **Цурковска**, вдова по бл. п. о. Антонї Цурковскім, бувшім довголїтнім пароху в Черници, брідского деканата, упокоїла ся в 78. р. житя. В. ї. п!

Послїдні вісти.

— **Нинїшне засїданє сойму** почало ся о год. $10^{3}/_{4}$ перед полуднем відчитуванем інтерпеляций.

По полагодженю двох звітів кр. видїлу, приступлено до дальшої дискусиї буджетової. Перший промовляв пос. Станїньский, збиваючи заміти єписк. Пельчара, немовби людовцї ширили релїґійну нетерпимість і незгоду межи населенєм а церквою. Дальше бесїдник зазначує льояльне поведенє послів-людовцїв, бо хотяй они могли, то не хіснували ся всїма средствами, яких звичайно уживає опозиция. Мимо того соймова більшість нельояльно поводить ся супроти опозициї. Дальше закидує, що та соймова більшість нї сама нїчого не робить, нї другим не дає нїчого робити. При кінци своєї бесїди пос. Ст. накинув ся на Русинів.

По нїм промовляли молоденький ґр. Баворовский, ґр. Войцех Дзєдушицкий, кс. Вільчкевич і Ґурский. Засїданє перервано о 3. год. попол. до 8. год. вечером.

Телєґрами

з дня 28. жовтня.

Будапешт. Ґр. Куен-Гедерварі одержить в кабінетї ґр. Тіси становиско мінїстра a latere.

Любляна. В країньскім соймі прийшло вчера до галабурди, наслїдком чого перервано сесию до 3. падолиста.

Прага. Нїмецкі посли в ческім соймі ведуть дальше обструкцию в сей спосіб, що над кождим внесенєм жадають поіменного голосованя, перед яким є все 10-мінутова перерва.

Триєст. Арештовано ту кількох Італїйцїв під замітом утвореня заговору для відорваня Триєсту від Австриї.

Царгород. Ворохобники знищили зелїзничий шлях межи Скоплї а Солунем.

Більбао (в Іспанії). Заведено тут стан облоги наслїдком страйку 40.000 робітників.

Проповіди

на сьвята і недїлї цїлого року

О. ПЕТРА БІЛИНЬСКОГО

часть I.

можна дістати у автора в Зарваницї, почта Вишнївчик, в книгарнї Ставропігійскій у Львові і в книгарнї Яблоньского в Тернополи

по цїнї 3 корон. 68(8—10)

Приватист з VII кляси ґімназияльної, здібний інструктор, **глядає лекциї** на село. Приготовляє найлїпше з I., II., кляси ґімназияльної, або зі шкіл народних.

Зголошеня: Т. Б. 45. poste restante Самбір.

„Тревоги автора і видавника“

(гумористична подія з натури)

О. Я. Кониського

можна набувати в Адмінїстрациї »Руслана« та в обох руських книгарнях у Львові.

Цїна примірника на велїновім папери виносить всего **30 сот.** (з почтовою пересилкою 35 сот.)

Читайте! Читайте!

Повне виданє Творів ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

коштує лише 2 корони!

Товариство „Просьвіти“ бажаючи, щоби в кождій руській хатї находили ся Твори Тараса Шевченка, видано сими днями найдешевший збірник сих творів п. з. **„ПОЕЗИЇ Т. ШЕВЧЕНКА“**. Книжка, оправлена в полотно з золоченими витисками, може бути найгарнїйшою окрасою руських хат. Папір велїновий, формат на взір европейських клясиків, сторін 698.

При замовленю 10 прим. даємо 10% опусту. Висилає ся тілько за надісланєм **2 кор. 30 сот.** на адресу: **КАНЦЕЛЯРИЯ »ПРОСЬВІТИ« у ЛЬВОВІ** (Ринок ч. 10.).

Colosseum

в пасажи Германів

при ул. Соняшній у Львові.

Від 16. до 31. жовтня 1903.

величава проґрама:

Віддїл I: 1) **Увертура**. 2) **Alfons Marsano**, трансформацийний акт на дротї. 3) **Harry і Fredy**, пародисти чародїїв. 4) **Rhoda Burnhill**, анґлїйска сьпівачка і акробатична дансерка. 5) **The 3 Robertos**, ексцентричний акт музикальний і віртуози на фуярках. 6) **Людвика Deval**, тирольска субретка. 7) **The 3 Georgis**, комічні акробати: »Сцена на лїтнім побутї«.

Віддїл II: 8) **Орхестра**. 9) **Дружина Blackley**, ґалєрия живих обратів сучасних майстрів. 10) **Rozsika de Uhornay**, угорска субретка. 11) **Maxini і Antonio**, уличні музиканти. 12) **Людвиковский** з новим репертуаром. 13) **Американьский біоскоп**. 15) **Концерт повної військової орхестри під управою свого капельмайстра**.

Щоденно о 8. год. вечер представленє. В недїлю і сьвята 2 представленя о 4. год. попол. і 8. год. вечером. Що пятницї **High-Life** представленє. Білєти вчаснїйше можна замовляти і набути в конторі Пльона при ул. Кароля Людвика ч. 9. у Львові.

Контора виміни

ц. к. упр. гал. акц.

Банку Гіпотечного

2 купує і продає

всякі

папери цїнні

і МОНЕТИ

по найдешевшім курсї деннім не числячи нїякої провізиї.

НАКЛАД А. ХОЙНАЦКОГО.

Лев Лопатиньский.

ДО БРАЗИЛЇЇ!

драма з галицкого, еміґрацийного руху в 4 актах. — **Цїна 80 сот.**

»Дїло« (ч. 53. з дня 7. марта 1898) писало в фейлєтонї про сю драму: Сам предмет цїкавий і змальованє єго справдї артистичне. Тенденция прехороша. Се здає ся одинока драматична штука у нашій лїтературі з так прекрасними гадками, з так похвальними змаганями. Она може мати превеликий, корисний вплив передо сїм на наше селяньство.

Ся драма надає ся на вистави по читальнях, тим більше, що справа еміґрациї є ще завсїгди у нас актуальною.

Набути можна в Ставропигійскій книгарни у Львові.

Розклад поїздів зелїзничих обовязуючий від I-го жовтня 1903.

(Приїзд і відїзд поданий після часу середно-европейского).

Поїзд посп.	Поїзд особ.	приходить о годинї	до Львова
		6·10	з Кракова, Берлина, Варшави, Відня
		6·20	з Чернівцїв (Галацу), Чорткова, Калуша
		6·50	з Сокаля, Рави рускої
		7·35	з Самбора, Хирова
		7·40	з Янова
		7·35	з Підволочиск, Бродів на дв. Підзамче
		7·55	„ „ на дв. головний
		7·45	з Лавочного (Пешту), Калуша, Хирова
	1.20	8·55	з Кракова, Відня, Праги, Берлина
		9·57	з Стрия
		10·25	з Ряшева, Любачева
		11·15	з Станиславова (Кересмезе, Потутор)
		1·10	з Лавочного, Калуша, Хирова, Борислава
		1·25	з Янова
	2·15		з Підволочиск, Копичинцїв на дв. Підз.
	2·30		„ „ на дв. голов.
		4·35	з Стрия, Хирова, Борислава
		5·06	з Підволочиск (Київа), Бродів на дв. Підз.
		5·20	„ „ „ на дв. голов.
	1·40	5·40	з Чернівцїв, Іцкан
		5·50	з Кракова, Відня, Праги, Берлина
		5·55	з Белзця, Сокаля, Любачева
Ніч			
12·20		9·20	з Чернівцїв, Букарешту
8·40		9·50	з Кракова, Відня, Берлина, Ясла, Риманова
2·31			
		10·00	з Самбора, Сянока
		10·02	з Підволочиск (Київа), Бродів на дв. Підз.
		10·20	„ „ „ на дв. голов.
		10·40	з Лавочного (Пешту), Хирова, Калуша
		3·[illegible]9	з Тернополя, Грималова на дв. Підзамче
		3·30	„ на дворець головний

Поїзд посп.	Поїзд особ.	відходить о годинї	зі Львова
		6·22	до Сучави, Жидачева, Кересмезе, Потутор
	1·50	6·30	до Підволочиск (Київа), Бродів дв. головний
	2·04	6·43	„ „ „ дв. Підзамче
		6·45	до Лавочного (Пешту), Борислава, Дрогобича
	8·25	8·35	до Кракова Відня, Праги, Берлина
	2·50		
		9·05	до Лавочного, Хирова, Калуша
		9·15	до Янова
		9·25	до Самбора, Хирова
		9·40	до Белзця, Сокаля, Любачева
	2·40	10·35	до Чернівцїв, Потутор, Делятина
		10·40	до Тернополя, Потутор, дв. головний
		10·57	„ „ дв. Підзамче
		3·05	до Стрия, Хирова, Борислава
		3·25	до Ряшева, Любачева
		3·40	до Самбора, Хирова
Ніч			
		6·05	до Станиславова, Жидачева
	12·45	6·15	до Кракова, Відня, Берлина, Варшави
		6·30	до Янова
		6·40	до Лавочного (Пешту), Калуша, Хирова
		8·05	до Сокаля, Рави рускої
		9·00	до Підволочиск, Бродів гол. дворець
		9·20	„ „ дв. Підзамче
	2·51	10·42	до Іцкан, Чорткова
		10·55	до Кракова, Відня, Варшави, Праги
		11·00	до Підволочиск, Бродів дв. головний
		11·24	„ „ дв. Підзамче
		11·05	до Стрия
		11·11	до Жовкви (лише що недїлї)
		4·10	до Кракова, Відня, Праги, Самбора

ЗАМІТКА: Пора нічна числить ся від 6. години вечером до [illegible] години 59 мінут рано.

Час середно европейский ріжнить ся від часу львівского о 36 мінут. а і[illegible] год. часу середно-европейского = 12. год. 36 мін. часу львівского. — Бюро інформацийне ц. к. зелїзниць державних (ул. Красїцких ч. 5.) удїляє пояснень в справах зелїзничих, продає білєти всякого рода і розклади їзди.

Видає і відповідає за редакцию **Лев Лопатиньский.**

З друкарнї В. А. Шийковкского.